

Foky Ottó munkaközben (fotó: MAFILM Rajnogel Imre felvétele) – A film rendezője „animálás” közben

**FÉNYES ADOLF
TEREM**

**FOKY
OTTÓ
KIÁLLITÁSA**

**1963
AUG.23-SZEPT.15**

rovézese Főiskola elvégzése után a
d mestere jött Trnka egyetly nagy bető-
nagyar különgyártóra. Elő munkáján
«máskán még erősen érehető a nagy
E filmekben azonban úbrült gyorsan
tá.
A tervező erőnye is: zónélti a g y á s-
ton is sok sikert aratott. „Vendőtársak”
esek, exlődi éretekük, egyéniségük igaz-
tolt kompozitívokigábe mutatkoz-
t, előbb-utóbb hasonlítanak egymásra.
A többiek között sőben a tervezői lele-
álmorsáthatatlan sársának, sőt munka-
vázat, és a szupázium Kerkőzester
a gódiája. A tőléltető utóbból egri-
t-

Somogyi István Zsolt

FOKY OTTÓ PÁLYAKÉPE – A SAJTÓ TÜKRÉBEN

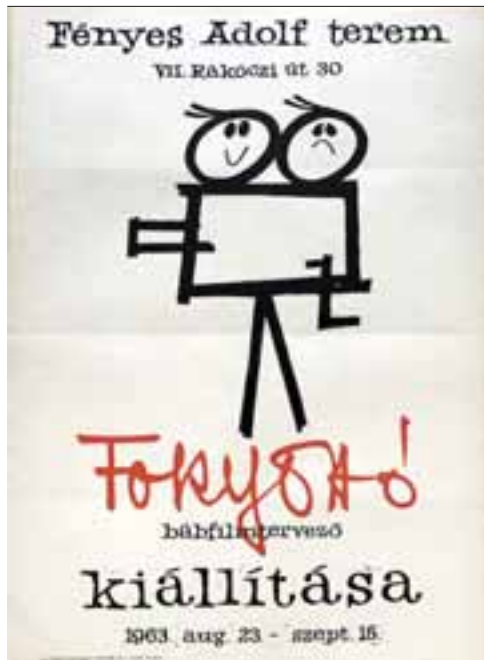
Na persze! Ezeknek könyvet!

Kell is az ilyen kölyköknek!

Hóhéherkének nagy feslett

bajuszt rajzoltak, s ló-testet.

(Csukás István: Képeskönyv – Foky Ottónak ajánlva)

neves díszlettervezőkből, festőművészekből és rendezőkből álló zsűri gondosan tanulmányozza színpadi díszleteit, bábfiguráit [...]. Nagypája még kántortanító Lentiben, apja faipari munkás, ő [...] Göcsejben, már gyermekkorától a népi művészetet szívja magába. Pestre a felszabadulás után kerül, s a tanítóképzőbe megy. Itt kezd el komolyabban rajzolni – de csak úgy, magának.” Két év tanítás után, 1951-ban azonban jelentkezik az Iparművészeti Főiskolára, „színpadi és filmdíszlet-szakra iratkozik, de rövidesen megismerkedik a színpadi bábtervezéssel, amely egyszer s mindenkorra megszabja életútját. Filmekből és könyvekből Jiri Třnka, Zeman, Třilova¹ bábművészetét tanulmányozza, s diploma megvédésében kijelenti: »Gyalog is elzarándokolnék Prágába, hogy lássak, tanuljak a bábfilmzés nagymestereitől.«” A diploma sorsa azonban nem kérdés: „Foky Ottó diplomamunkáját dicsérettel elfogadjuk.”² Nem tudjuk, hogy a cikket jegyző Vincze György honnan ismerte Foky Ottót, de az írás rögzítette a művészi pálya első állomását. Így indult a magyar bábanimáció egyik legsikeresebb alakjának és úttörőjének karrierje.

1956 júniusában a *Szabad Ifjúság* című lap – a korban is szokatlan módon – beszámolt egy művészhallgató diplomavédéséről. „Magas, barna, megnyerő külsejű fiatalember áll az Iparművészeti Főiskola dísztermében a diploma bizottság előtt: Foky Ottó, színpadi díszlet- és bábtervező jelölt. Különösebb nyugtalanság nélkül vár, amíg a szakemberekből:

De hogyan talált rá Foky Ottó (1927–2012) a bábanimációra? Díszlettervező-hallgatóként makettjeit apró figurákkal népesítette be, de a meghatározó élményre így emlékezett vissza: „Főiskolás koromban láttam először bábfilmeket, méghozzá mindjárt a cseh Třnka filmjeit. Egészen megszédültem

1 Jiri Třnka (1912–1969); számos korabeli magyar forrásban Třnka vagy Třinka – az idézetekben az ott szereplő alakot használjuk – grafikus, bábtervező, animációs filmrendező, „Kelet-Európa Walt Disney-je”. Hermína Týrlova (1900–1993) bábtervező, animátor, a „cseh animáció ősnagyja”. Karel Zeman (1910–1989) rendező, a különböző animációs technikák – pl. báb és rajz – úttörő szemléletű ötvözője. Az adatok Gerencsér Péter: Milyen fából faragták Otésáneket – Vázlat a cseh animációról című írásából származnak. *A Híd*, 2011. 4. sz., 67–80. pp.

2 Vincze György: „Diplomamunkáját dicsérettel elfogadjuk...” *Szabad Ifjúság*, 1956. június 27., 2. p.

Ősmagyar lovas a Szentgalleri kalandból, 1962. PIM-OSZMI Bábtár, Fotó: Gál Csaba

tőlük, azoktól a lehetőségektől, amelyeket az animációs filmekben felfedeztem. Elkezdtem bejárogatni a bábfilm stúdióba, s amit lehetett, ellestem. Diploma után a Pannónia Filmstúdióba kerültem bábtervezőként. Akkori igazgatóm tanulmányútra küldött Trynkához, s az a néhány hónap végképp eldöntötte, hogy számomra nincs más út, mint a bábfilm.³

1957-ben már bábtervezőként találkozunk nevével az Imre István által rendezett Móra Ferenc *A didergő király* című mesefeldolgozása kapcsán. Ekkor így fogalmazott: „Először elkészítjük a bábok terveit, majd megvarjuk testüket rongyból, fejüket kifaragjuk parafából, s végül kezüket, lábukat készítjük el drótvázás gumiból, hogy hajlíthatók legyenek.”⁴ A Foky Ottó által is képviselt bábanimáció valójában élesen elkülönül a színpadi bábtechnikáktól: a filmet „kockázták”, a mozdulat minden fázisát külön fényképezték, másodpercenként 24 felvételtől állt össze a mozgás illúziója.

1958-ban Méliusz József meséje, a Weöres Sándor által versbe szedett *Vetélytársak* feldolgozását készítette el a Pannónia Filmstúdió, Imre István rendezésében. A szabó és a kovács vetélkedéséről, peréről, büntetéséről és végül egymás munkájának megbecsüléséről szóló történet néhány mondatát hosszú jelenetekben mesélték el. Foky Ottó „[g]lyorsan rátalált azonban a maga hangjára, s a »Vetélytársak« londoni sikere nem kis részben az ő alakjainak köszönhető. Emlékezetes a fehér arcú, vöröshajú szabócskája, akinek kedves háziállata a vele csaknem azonos fehér, vörösüstökű kecske. [...] A megszokott bábfilm-alakok ábrázolási kereteit mindjobban szétfeszítik Foky Ottó szobrászi adottságai, a jellegzetes körvonalú fejek jellemfestő ereje.”⁵ – írja néhány évvel később Révész Zsuzsa a *Művészet* hasábjain.

1960-ban Foky *A bölcsőtől az első osztályig* című produkcióhoz tervezett bábokat. A történet egy

kisfiú kalandjait dolgozta fel születésétől az iskola első napjáig, rendezője Imre István volt.

Ugyanebben az évben a *Család és Iskola* című lap felvetette a kérdést, hogy a jó gyermekkönyv-illusztrációk naturalisztikusak vagy stílizáltak-e. Ennek kapcsán Foky is kifejtette a véleményét, egy fajta ars poeticát fogalmazott meg a bábtervezésről: „Munkánkkal az eddigi édeskés, naturalista, természetutánozó stílus próbáljuk felszabadítani. A báboknak, rajzos alakoknak nem kell a természetet szolgáian utánozniuk, hanem az esemény lényegét, vagy a személy karakterét kell, hogy hangsúlyozzák. A bábos, rajzos gondolkodás nem is lehet más, mint elszakadás a naturalizmustól, mert a bábok, rajzos alakok mozgatása nem lehet naturalista.”⁶ 1962-ben értesülünk Foky első rendezéséről, melynek szövegekönyvét Drégely László írta. A *siker* „egy alaptalanul felfújt »tehetség« rövid sikeréről szól.” „Érdekes és rendkívül szellemes Foky Ottó »élő« felvételekkel kombinált bábfilmje. Tömör, intellektuális filmglossza ez egy ifjú »rock and roll vagy twist-király« tipikus karrieréről. Merész stílizálás, éles gúny jellemzi a bábukat. A szinte címszavakban előadott, hangsúlyozottan leegyszerűsített történetben a rendező pompásan aknázza ki a bábjáték és a film közös technikai lehetőségeit. Foky a néző ismereteire épít, minden fölöslegesnek vélt magyarázatot mellőz, képei, figurái, tetet öltött karikatúrái szellemes utalások, jelzések, amelyek mindenki által ismert folyamatokat sűrítenek. A kisfilm mulattat és leleplez, kitűnő ritmus, ötletes színhatások gazdagítják.”⁷

A következő, nagy sikert hozó alkotás, a nyolc helyszínen játszódó, csaknem 100 figurát mozgató, 18 perces „történelmi szatíra” bábjait Foky tervezte. „A *Szentgalleni kaland* egyébként igen jó bábfilm – Imre István írta és rendezte. Ránki György muzsikája: intellektuális, elegáns és sziporkázó, mint a Ránki-zene általában. A film a magyar történelem ismert

3 Kenedi Lia: Bábfilm amelyben... Gyufásdoboz az autó, tükör a tó. *Lobogó*, 1977. augusztus 11. 32. szám, 16. p.

4 (Koós): 1 nap didergő király birodalmában. *Magyar Ifjúság*, 1957. április 6. 2. p.

5 Révész Zsuzsa: Bábfilmjeink képzőművészeti problémái. *Művészet*, 1962. 11. szám, 34. p. A szerző a Mesebarlang Bábszínház első vezetője volt.

6 Major János: Igaz, hogy ez macska, vagy nem igaz? *Család és Iskola*, 1960. augusztus 8. 8. szám, 12–13. pp.

7 Vilcek Anna: A hét filmjei – Siker. *Magyar Nemzet*, 1963. szeptember 19., 4. p.

Részlet a *Bohóciskola* című filmből (fotó: MAFILM, Rajnógel Imre felvétele)

Sosem volt király bánata (fotó: ismeretlen)

»kalandozási« korszakát eleveníti fel szatirikus, játékos módszerekkel, a fantázia merész szárnyalásával. Ironikus fintoraiból egyaránt kijut a hajdani hős vitézeknek és a hajdani jámbor szerzeteseknek. A kitűnően előkészített poénon rendkívül mulatságosak, különösen a bábművészet kedvelőit szórakoztatják.⁸ A művet díjazták az NSZK-ban, a Magyar Filmarchívum beválogatta az alapfilmek közé.

Bár az PIM-OSZMI-nak nem gyűjtőköre az animációs bábművészet területe, azonban 1990-ben Foky Ottó ajándékaént több tárgy és terv került gyűjteményünkbe. Ezek között található a *Szentgalleni kaland* egyik kalandozó magyar lovas rendkívül ötletes, karikatúraszerű figurája is.⁹ A ló lábai spárgával gondosan körbetekert drótok, bivalyszerű teste és apró feje parafából, kefeszerű sörénye cirokból készült. A lovas valódi fémsisakot visel, vértje bőrből készült, ruhadíszei sárgarézből, kardja alumínium. Karakteres arcát a nagy szögletes orr és kancsal szemei határozzák meg, négy szál harcsabajza vékony gumicsőből van.

Szintén 1962-ben „jól sikerült Imre István másik bábfilmje, a *Sosem volt király bánata* is, amely már egyértelműen gyermekműsorba való. A film Móra Ferenc meséjéből készült, s a mese motívumait szinte szó szerint megjeleníti. Bábuai jó karakterek, szerencsésen ötvözik a népmese és a modern ábrázolásmód igényeit.¹⁰ A király figurája került Foky Ottó első kiállításának ismertetőjére is 1963-ban. A tárlatot a Fényes Adolf Teremben rendezték meg és az arról született elragadott beszámolók mellett kritikai hangok is felbukkantak, s némi vita is kialakult Foky művészi teljesítménye kapcsán. Az *Esti Hírlapban* Cs. M. (valószínűleg Cseh Miklós művészettörténész) így írt: „A kiállításon felsorakoztatott bábfigurák első pillantásra talán különösnek látszanak – villanydrótból a lábak, műanyagzivacsból a szakáll, bizarr fejformák (retetek, körte- nudlifejek stb.) –, de azonnal nyilvánvaló, hogy itt nem holmi

különlegesség-hajhászásról van szó. Minden a sűrített jellemzés, a karikírozás, a szatíra eszköze. S ezért elhithető erejű, meggyőző a stízlálás is. A hatásos ötletek, a humoros, komikus elemek: »iparművészeti rang« érvényesülnek. A tárlat közönsége derűs, mosolygó arccal nézelődik, s elégedetten, emlékezetes élményekkel gazdagodva távozik. Foky Ottó azonban – minden elért jeles eredményét számba véve is – pályája kezdetén álló művész. Természetes, hogy a nagy példaképnek ösztönző hatása még fellelhető (Trnka!), s az is nyilvánvaló, hogy művészi formanyelve még nem teljesen szuverén.”¹¹

A válasz Domanovszky Györgytől, a kiállítás rendezőjétől érkezett a *Magyar Nemzetben*: „Hazánkban e műfajnak, annak minden sokrétűségével, legkiemelkedőbb művésze Foky Ottó, akinek a kiállításáról és azon keresztül e művészeti ágról szólni kell. A mintegy tíz esztendő óta ebben a szakágban dolgozó művészt és munkásságát külföldön jobban ismerik, mint idehaza. [...] Az eddig megjelent rövid kritika is pályája kezdetén álló művésznek minősíti. Pedig az Iparművészeti Főiskolát végző Foky Ottó már a főiskola elhagyása után kereste önálló kifejezési módját, nem áll »pályája kezdetén«, és formanyelve »teljesen szuverén«.¹²

Cs. M. azonban nem hagyta szó nélkül a fenti sorokat: „e kategorikus ellenvéleménynek vannak gyenge pontjai. Például: az, hogy Foky Ottó »már a főiskola elhagyása után kereste önálló kifejezés-módját« (amit természetesen elhiszünk), még nem jelenti azt, hogy meg is találta. [...] Azután a formanyelv szuverenitása! A vak is láthatja, hogy a fiatal művész munkássága sok szállal kötődik Jiri Trnkához, a nagy cseh bábművészhez – amit persze, nyilván nem kifogásolunk, hiszen jó mestertől szerzett oklást –, de miért kell ezt letagadni? Foky Ottónak nem teszünk jó szolgálatot azzal, hogy »szuverén formanyelvel« rendelkező, kiforrott, érett művésznek tituláljuk.”¹³

8 Vilček Anna: A hét filmjei – Öcsi, Peti és a többiek. *Magyar Nemzet*, 1962. november 22., 9. p.

9 PIM-OSZMI Bábtor Gy/49./1990

10 Vilček Anna: A hét filmjei – Öcsi, Peti és a többiek. *Magyar Nemzet*, 1962. november 22., 9. p.

11 Cs. M.: Foky Ottó kiállításáról. *Esti Hírlap*, 1963. augusztus 28., 2. p.

12 Domanovszky György: Báb, baba, bábu. *Magyar Nemzet*, 1963. szeptember 3., 4. p.

13 Cs. M.: Foky Ottó kiállításáról – még egyszer. *Esti Hírlap* 1963. szeptember 4., 2. p.

Lóka ördöge (fotó: ismeretlen)

Domanovszky György véleményével értett egyet Révész Zsuzsa is: Foky „megtalálván ezt a kifejezési formát, nem is kíván egyebet, mint hogy műfajában minél tökéletesebben, minél szabadabban, őszintébben fejezhesse ki magát. [...] A kiváló cseh művész, Trínka például a stilizálás hasonló útján indult el, mint kezdetben Foky, s eljutott egy bágyadt naturalizmusig, mely merőben ellentétes a báb szellemével. Foky egyre lényegre törőbb megformálással tartja görbe tükrét a világ elé. A könnyen idomuló műanyagot, mely Trínkát a naturalizmusra csábította, művésznünk a maga nyers, anyagszerű valóságában használja fel: ebben őszintébb, modernebb a neves cseh mesternél. Sokkal kevesebb díszítéssel, sokkal jellemzőbb, összefogottabb ábrázolással készíti figuráit, mint

a nemzetközi mezőnyben bárki. Ez biztosítja változatos alakjainak felejthetetlen egyénítését.”¹⁴

1964-ben Arany János *Lóka ördögét* dolgozta fel Imre István Foky Ottó bábjaival. A forgatásról beszámolt ugyan az *Esti Hírlap*, egy rövid kétmondatos értékelés is megjelent a *Magyar Nemzetben* („Arany János-mesét dolgozott fel bábfilmre Imre István *Lóka ördöge* címmel. Friss iram, gunyoros hangvétel teszi a felnőttek számára is szórakoztatóvá ezt a jól sikerült gyermekfilmet.”), de az alkotás nem váltott ki különösebb sajtóvisszhangot.¹⁵ Ahogyan a Bodrossy Félix által írt és rendezett *A tájékozódás története* című alkotás sem.

„A navigáció történetét a legnevesebb hajósok históriájával, és a bábuk humorával fűszerezve mutatja be majd a film. Szerepel a történetben

¹⁴ Révész Zsuzsa: Foky Ottó kiállítása a Fényes Adolf-teremben. *Művészet*. 1963. 12. szám, 45. p.

¹⁵ Fencsik Flóra: Játék a javából. *Esti Hírlap*, 1964. november 26., 2. p.; Zay László: Mozgó képzőművészet. *Magyar Nemzet*, 1965. január 10., 11. p.

Viking figurák terve. PIM-OSZMI Bábvár

Noé, Vörös Erik, a viking, Kolumbus és sok más. Mindegyikük számára külön hajó épült és természetesen más-más típusú bábuk készültek.¹⁶ A PIM-OSZMI Bábvárban néhány – sajnos egyelőre azonosítatlan – bábtervet is őrzünk Foky Ottótól. Ezek között szerepel egy „kormányos” feliratú, reneszánsz öltözékű alak és két viking harcos, egy idősebb, köpcösebb, és egy fiatalabb, sisakján szarvasagancsokat viselő férfi. A figurák talán ehhez az alkotáshoz készültek.¹⁷

1964-ben Foky Ottó megkapta első állami elismerését, a Munkácsy-díj III. fokozatát „filmbábuk tervezésében elért eredményeierért”

1965-ben a Pannónia Filmstúdió új filmjeiről számolt be a *Filmvilág*. Foky két bábfilm figuráit tervezte akkor, az Imre István által rendezett *Cserebere* és

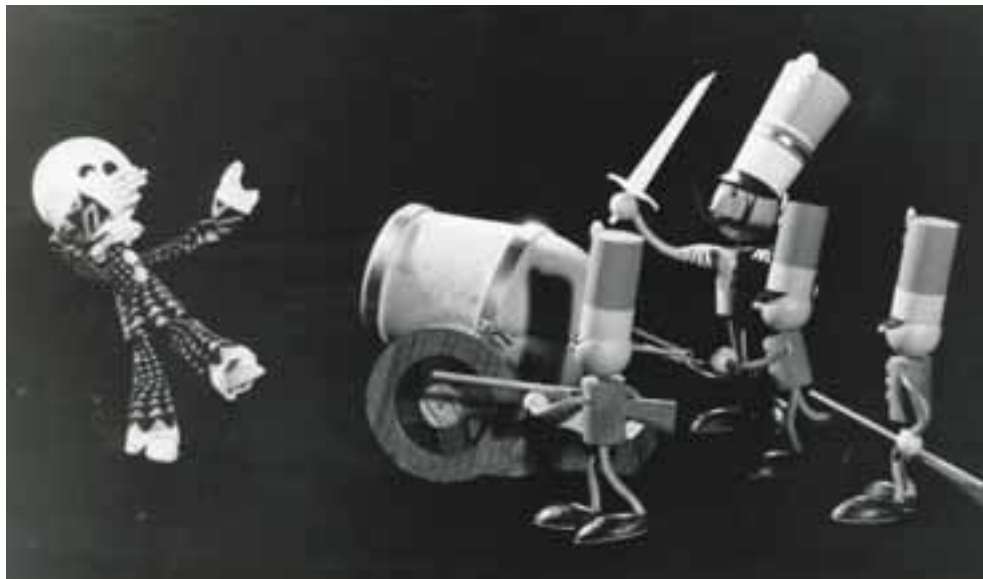
a saját maga által megvalósított *Bohóciskola* alakjait. Ezekről a következőket írja a korabeli kritikus: „Az ábrázolandó karakter olyan tökéletes megjelenítői, »akik« első pillantásra belső tulajdonságok egész sorát villantják fel. Figurái olyan egyéniek, s mégis azonnal ismerősek, melyekhez hasonlókat külföldi filmekben sem találhatunk.”¹⁸ „Foky Ottó *Bohóciskola* című bábfilmje gyermeket és felnőttet is arra tanít, hogy a sikerért, az eredményért keményen meg kell dolgozni, munka nélkül nem lehet élni.”¹⁹ Holzinger a IV. b-ből főként bandszításban és békabrekegésben jeleskedik a számtan helyett. Az utcán meglátva egy hirdetést elmegy a bohóciskolába, abban bízva, hogy ott kamatoztathatja képességeit, azonban kudarcot vall. Visszatérve az iskolába leradírozza tankönyvében az összefirkált Petőfi portrét,

16 -bel-: Gombostű Odüsszeusz ceruzáján. *Esti Hírlap*, 1964. március 6., 2.p.

17 Ltsz.: PIM-OSZMI Bábvár – Képzőművészeti gyűjtemény 94.125.1–3.

18 Bartha Attila: A Pannóniából jelentjük. *Filmvilág*, VIII. évf. 22. sz., 1965. november 15., 22. p.

19 Zay László: Az év filmjei – Líra és szatíra a rajzfilmekben. *Magyar Nemzet*, 1965. december 25., 11. p.

Százarcú Bill (fotó: ismeretlen)

és beáll a sorba. A film első jelenete abban úttörő, hogy bepillantást enged a bábfilm-készítés műhelytitkaiba: először láthatjuk a báb tervét, aztán, ahogy a tervező asztalán összeállítja Holzinger alakját, kifesti arcát – a folyamatot, ahogy megszületik a főszereplő bábfigura.

1965 a kísérletezés fontos állomása volt. Az *Így lövünk mi* című „papírbábfilmje” az első magyar űrrakéta előkészületeiről, kilövéséről szóló szatíra. „Cape Hortobágyon nem működik a lift. Ezért az űrhajósbáb hosszú-hosszú kötélhágcsón kénytelen felkapaszkodni kabinjába. Négy másodperc hiányzik az indulásához. A cigányzenekar tust húz. Még három másodperc... A kalocsai pingálólány igyekszik befejezni a hajótest dekorálását. Még kettő... még egy... És: most! Ám a fellövés késik. Késik, mert most ebédel az, akinek le kellene nyomnia az indítógombot... Nepp József és Foky Ottó, Munkácsy-díjas tervező bábfilmje az első magyar űrrakéta startját mutatja be a paródia tükrében.”²⁰ A két alkotónak ez volt az első közös

munkája. A *Filmvilág* így írt az alkotásról: „újszerű, dramaturgiai és képzőművészeti is érdekes megoldású bábfilm. Rendkívül tömör; Foky Ottó még színeket is csak akkor alkalmazott, mikor azoknak fontos narratív szerepük volt. Bravúros világtáji technikával mozgat, fehér papírfigurákat, fehér háttér előtt, úgy, hogy mégis minden plasztikus.”²¹

1966 újabb fordulópontot hozott Foky művészetében. Bemutatták az *Ellopták a vitaminomat* című alkotását, egy tárgyanimációval elmesélt krimit. „Foky Ottó *Ellopták a vitaminomat* című újszerű bábfilmje élettelen tárgyakat ruház fel emberi tulajdonságokkal: a horgolt kesztyű és a boxkesztyű, valamint a villanylámpa ötletgazdag konfliktusokba keveredik egymással. Szellemes, fordulatos film Foky Ottó alkotása, megoldását tekintve is teljesen új, mert nem hagyományos bábokkal, hanem az animációs filmművészet eddigi eredményeinek hatásos ötvöztetésével jeleníti meg figuráit.”²² A címadó „vitamin” egy alma, amely büntény tárgya. A forgatókönyvet

20 R. Zs.: Cape Hortobágytól az Antarktiszig – Báb- és rajzfilmek balatoni filmversenye. *Hétfői Hírek*, 1965. július 4., 6. p.

21 Sz.n.: Rajzok és Bábok. *Filmvilág*, IX. évf. 17. sz., 1966. szeptember 1., 31. p.

22 Párkányi László: Színvonal – csúcok nélkül. Jegyzetek a IV. Miskolci Filmfesztiválról. *Kortárs*, XI. évf. 10. sz., 1967. október, 1674. p.

ez esetben is Nepp József írta. A filmet a következő Miskolci Filmfesztiválon különdíjjal jutalmazták.

1967-ben készült az egy évvel később bemutatott *Százarcú Bill* című alkotás. „Az erőszak és a játék, a fegyver és a művészet áll szemben Imre István valamivel korábban készült, de még műsoron nem szereplő bábfilmjében, a Százarcú Billben is. (Írta Végh György, a bábokat tervezte Foky Ottó.) Egy fehér biliárdgolyó elgurul, s a bábszínház jelmeztárában, épp egy Pierrot-öltözetben állapodik meg. A bábú betapogatózik az öltözőbe, s arcot keres magának. Fölpróbálja Shakespeare-t és Einstein, Chaplint és Sophia Lorent. Egy rőt golyó marcona hadfíként ered a nyomába: dölyfösen küzd érte, Pierrot meg játszik vele. A hadfi hadat vezényel Pierrot ellen, de a kilőtt golyók visszapattannak és hadakat, hadvezért egyaránt elpusztítanak. Pierrot végül újabb biliárdgolyót talál, s a jelmeztárban ruhát keres hozzá, az öltözőben arcot fest Pierrettenek, hogy aztán vidáman nevéssenek a nézőre.”²³ 1968-ban újabb műfaj került be Foky Ottó életművébe: a sci-fi. „Szatirikus, bölcs és fölényesen humanus Foky Ottó–Nepp József új filmje is, a *Bizonyos jóslatok*. Szatírája egy megdöbbentő méretaránytalansággal kezdődik, a föld pusztulását ellenőrző hüvelyknyi világűrlyények kalandjaival, terített asztal ételmaradékai között kapott szürreális felfedezői élményeivel folytatódik, s végül a rendező-tervező Foky, a forgatókönyvíró Nepp olyan kedves, jóleső mondanivalót bontakoztat ki, amely meggyőzően cáfolja a sápiítózó álbölcselek modern apokalipszis-jóslatait, s egy kicsit szárfület mutat minden Sci-Fi-be bódult elektronikus szépléleknek is.”²⁴

„A film sokféle vág: parányi emberek nagyképűségét pellengérezzi ki, az általudományosságot ítéli el, de arra is gondolhatunk, hogy az embervilágnak a világegyetem méreteihez képest valóban provinciális önközpontúsága ellen is csipkelődik Foky Ottó.”²⁵

Az alkotás Lipcsében Aranygalamb díjat nyert, és a miskolci filmfesztivál animációs kategória díját. Ugyanebben az évben értesülünk Foky Ottó első bábsorozatáról: *Egy világhírű vadász emlékiratairól*. A miskolci filmfesztiválon a bábsorozat első része, a *Gyógykígyó* és *A nagy mérközés* című filmjeivel szerepelt. „A bábos Foky Ottó nyilvánvalóan Molnár Gábor vége-hossza nincs dzsungeltörténeteit szatirizálja *A gyógykígyóban*, míg az ugyancsak általa készített *A nagy mérközés*, melyben két komputer végül verekedéssel dönti el 1:1-re álló vetélkedését, egyben Vitray Tamás vetélkedő- és sportközvetítéseit is karikírozza, magának a »sértettnek« a közreműködésével.”²⁶ Egy világhírű vadász emlékiratainak részeitől 1986-ban egész estés film készült, *Éljen Szervác!* címmel.

1969-ben Foky újabb kísérleti filmjén dolgozott. „Az *Én, az egér* »főhőse« igazi kisegér. Ez a kis »szürkeség« furcsa kétes kalandokba keveredik a kamrában. A kitűnően komponált képek, a csípős és »kétértelmű« megjegyzések parázs, mulattató helyzeteket produkálnak. Tehetséges, kedves alkotás.”²⁷ Az alkotást a XI. Miskolci Filmfesztiválon díjjal jutalmazták a mozifilm kategóriában.

1970-ben a Balázs Béla díj II. fokozatával tüntetik ki: „Foky Ottó bábfilmrendező, a bábfilmművészet továbbfejlesztésében végzett munkásságának és sikeres rendezéseinek elismeréséül.” – állt a szinte minden napilapban megjelent indoklásban.

Foky pályáján különös kirándulás az élő film világába a Balázs Béla Stúdióban készített *Capriccio*. „Az igazi élményt mégis Huszárik Zoltán – Miskolcon már díjjal kitüntetett – filmjétől kapjuk. A rendező, a címhez híven, ebben a rövidfilmben szabadjára eresztette fantáziáját; játékos, könnyed ötletek villogzása közepette hőemberek születnek, élnek, halnak meg a változó természetben. Bensőséges líra, fájdalmas elégia és szertelen vidámság ötvöződik

23 Zay László: Rajzfilmek felsőfokon. *Magyar Nemzet*, 1968. június 16., 12. p.

24 Rózsa Gyula: Jó mulatást 68. *Filmvilág*, XI. évf. 9. sz., 1968. május 1., 25. p.

25 Zay László: Felnőtt művészet kicsiknek és nagyoknak. *Magyar Nemzet*, 1968. április 14., 12. p.

26 Lázár István: Rövidfilm 68. *Valóság* 12. évf. 7. szám, 1969. július 1., 66. p.

27 Gantner Ilona: Véget ért a XI. Miskolci Filmfesztivál. *Népszava*, 1970. május 20., 9. p.

Casanova kontra Kékszakkál,
Forgatókönyv-részlet. PIM-OSZMI

össze a tojások, s amikor egyet közülük a háziasszony fölüt, a többi megsirítja. A néző nevet – és zavarban van. [...] Elsősorban a krimi-találás arra emlékeztet, hogy az ember rendszerint csak a csirke lemészárlásától iktózik, a tömegméretű embermészárlás számos embert kevésbé rendít meg. Ez a mélyebb gondolat, amely a film képeihez társulhat; a másik – ehhez képest – felszínesebb, de a keret inkább ezt hangsúlyozza: az ember kulturális élvezeteiben kevésbé válogatós, vagy ha véleményével válogat is, szívesen megeszi mégis a – giccset.”²⁹

Felnőtteknek kínált szórakozást Imre István 1972-ben bemutatott sorozata, amelyben Foky ismét bábtervezőként vett részt. „Tessék csak elképzelni, mi történik, ha a botrányos szerelmi históriáiról híres Casanova és a nőcsábász Kékszakkál közös kalandokra szövetkeznek. Különbözn majd meglátjuk a képernyőn; rövidesen bemutatják a két szívtipró 13 pajzán humorú kalandját.

A produkció verses forgatókönyvét a »írmhányó« Romhányi József írta. Nem valószínű, hogy Casanova, a XVIII. századi olasz kalandor emlékirataiban megtalálhatók ezek az epizódok, viszont nagyon mulatságosnak ígérkeznek. A poént lelőni nem illik, csak annyit árulhatunk el, hogy Casanova minden alkalommal csalafinta módon keresztezi Kékszakkál nőhódító törekvéseit.”³⁰ A *Casanova kontra Kékszakkál* első nyolc epizódjának rajzos forgatókönyve az OSZMI Bábtárában is fennmaradt.³¹

Az életmű következő állomása egy újabb sci-fi, az *Ezüstmajom* – „A távoli bolygók felderítője a földre jön és itt felveszi egy férfi alakját. A helyzet pokolian mulatságos, s kitűnő az a szöveg (Nepp

a groteszk ötletekben... [...] A Foky Ottó és Koós Iván tervezte otrombán szép, csúfságukban esztétikus hőemberek a rendező kezében új életre kelnek, új hangsúlyt kapnak a szobrászötletek; a maradandóság és múlandóság játékos szintézise született meg.”²⁸ A tárgyanimációs kísérleteket folytatva újabb alkotás születik 1970-ben. „Ez a film két film. A keretet bevezetőben csak egy moziplakát képviseli, rajta a »mai műsor«: *Gyilkosság nokedlival*. Mulatságos, groteszk, néha egy kicsit viszolyogtató, végül is nagyon meggondolkoztató képsor következik ezután. Tartalmát röviden is el lehet mondani: készül a paprikácsirke. A film tehát egy ebéd előkészületeit mutatja meg, közelről, néha egyenesen a recept elemeinek »szemszögéből«. Mert ez a film mese, természetes, hogy a frizsiderben ijedten bújnak

28 Csik István: Melyik a „nagy film”?... *Film Színház Muzsika*, 14. évf. 33. sz., 1970. augusztus 15., 11. p.

29 Zay László: Új magyar rajzfilmek – Ember és ember. *Magyar Nemzet*, 1971. január 17., 10. p.

30 Vajk Vera: Casanova kontra Kékszakkál... és a többiek. *Népszava*, 1972. május 28., 8. p.

31 Jelzete: SzK 0098

Casanova kontra Kékszakkál,
Forgatókönyv-részlet. PIM-OSZMI

Józsefet dicséri), ahogy a felderítőt a bolygó főnökei kioktatják a földi élet rejtelmeire.³² – Miskolcon a *Déli Hírlap* Aranytoll díját kapta.

1972-ben új bábfilmsorozat előkészületeiről értesülünk. „A gyermekműsorok számára a *Kukori* és *Kotkoda* sorozatait után Foky Ottó Csukás István regényéből készit tizenhárom folytatásos sorozatot *Mir-Mur*, a *kandúr* címmel.”³³ A szereplők végül 52 részben tűntek fel.

A '70-es évek közepén készült el Foky legsikeresebb alkotása. „Az 1975-ös termés legötletesebb darabja a Foky Ottó rendezte *Bab-film*. Ez a Nepp József ötletéből készült animációs film eszközeiben egészen egyedülálló. »Bábok« helyett babokat mozgat – ők elevenítik meg a nagyvárosban sodródó, arc nélküli tömeget. A nagyváros díszletei pedig csillogó sztaniolból, külföldi cigarettásdobozokból, kozmetikai tubusokból; hétköznapijaink megannyi »formatervezett«, ám elhasznátságában üres és sivár kacatjából készültek. E mulatságos, mégis szívszorító film valóban túlmutat a »bábfilm« eddigi művészi lehetőségein, s jó lenne, ha az esetleges külföldi sikerektől függetlenül is figyelmet keltene itthon.”³⁴

„A bravúros tárgymozgatás, a látványos fény- és színhatások, valamint a képzőművészeti is értékelhető képkomponálás az egyik legkiválóbb hazai operatőr, az idén a Balázs Béla-díj I. fokozatával kitüntetett Tóth János munkáját dicsérik. Kár, hogy a forgatókönyvíró (Nepp József) nem használta ki igazán az ötletben rejlő lehetőségeket, s nemegyszer – a vélt közönségigénynek eleget téve – a hatás kedvéért kommersz jeleneteket iktat a filmbe, ami

végül is némiképp komolytalanná teszi a mondánivalót. Mindezek ellenére a *Babfilm* [...], arra ösztönzi a nézőt, hogy a jelenségeket ne csak belülről, a hétköznapi valóság szintjéről lássa, hanem kívülről is, mintegy Földön kívülről, mivel ez a nézőpont új, eddig rejtve maradt és egyáltalán nem lehetetlen összefüggésekre deríthet fényt.³⁵

Foky a forgatásra így emlékezett vissza: „Annak idején mi voltunk a piacok rettegett rémei – mesélte jóízűen hahotázva –, mert felforgattunk, átválogattunk minden létező zsák babot. Színeseket, nagyokat és különböző »jelleműeket« kerestünk, mert ugyebár minden filmnél nagyon fontos a szereplőválogatás! A forgatás során egyik-másik babocská már személyes ismerősünkké vált, s így kerestük: »Hol van az a kis

32 Ábel Péter: Filmkalauz. *Magyar Hírlap*, 1972. augusztus 10.,

33 Z. L. (Zay László): Egy perctől százig – Gazdagodik a Pannónia rajzfilmstúdió termés. *Magyar Nemzet*, 1972. július 9., 11. p.

34 (hegyi): Mozik és rajzfilmek. *Magyar Hírlap*, 1976. március 16., 6. p.

35 Menyhárt László: Ugrás a lehetségesbe. *Ország-Világ*, 20. évf. 22. sz., 1976. június 2., 20. p.

vörös hajú? Hát a papos fekete? ...» Örömmel mondhatom, hogy egyikükkel sem volt semmi baj; a mi »színészeink« nem kérnek gázsit, nem késnek el a felvételről, s ami a fő, nem beszélnek vissza!³⁶ Az alkotás esetében a nemzetközi siker sem maradt el. A Cannes-i bemutató után (ahol „Ami itt egyáltalán nem szokásos; a vetítés közben is gyakran felcsattant a taps.”³⁷) „bejárta a fél világot, s négy hónap leforgása alatt három rangos díjat hozott alkotóinak (...). Krakkóban elnyerte az Ezüst-sárkány Díjat, Teheránban a legjobb animációs filmnek járó aranydíjat, s a barcelonai kisfilmfesztiválon a második díjat.” Emellett szerepelt az Ottawai animációs filmek versenyén és 1977-ben a Lausanne-ban rendezett nemzetközi gyermek- és ifjúsági filmfesztiválon, ahol nagydíjat kapott. Szintén megnyerte, még ugyanazon évben, a miskolci filmfesztivál animációs kategóriáját, és a tudományos-fantasztikus filmek XV. triestri fesztiválján a zsűri különdíját.

A *Babfilm* visszatekintésre is okot-lehetőséget adott: „Huszonegy éve vagyok a pályán, s évről évre tapasztalom, mennyivel érettebbek és felnőttebbek a gyerekek, hogyan tágul körülöttük a világ... Most úgy érzem, hogy a klasszikus bábokkal, a lekicsinyített emberekkel nem tudok akkorát kiabálni, nem tudok úgy hatni rájuk, mint a megszemélyesített, »gondolkodó« és »érző« tárgyakkal!”³⁸

1976-ban kezdődött a *legkisebb Ugrifüles* sikersorozata. Az alábbi, 1983-ban megjelent sorok remekül adják vissza az alkotás hangulatát: „...humorának fanyarsága miatt hatásos. A látvány nem nyomja el a történetet, a hang és kép harmonikusan illeszkedik egymáshoz. Militánsabbak ezek a történetek a szokottnál, azaz a hősök nem csupán megjelenési formájukban, hanem jellemükben is több dimenziójúak. Tudnak néha gonoszkodók, ravaszak és erőszakosak is lenni. Foky Ottó bábfilmjének Csukás István az írója,

és ez a profizmus a pergő, jól funkcionáló dialógusokon meg is látszik.³⁹

Foky 1977-ben a Magyar Népköztársaság Érdemes Művésze lett, talán ez, talán az 50. születésnap adott alkalmat második önálló kiállítására, amit Balatonfüreden rendeztek meg. Egy ekkor született interjúban így fogalmazott: „Az animációs film a legkollektívebb művészet. Forgatókönyvíró, díszlet- és bábtervező, bábkivitelező, operatőr, animátor, rendező – mind-mind jól ismerjük egymás munkáját, mindnyájan rendelkezünk manuális készséggel, esztétikai érzékkel, különben nem tudnánk egymás kezére dolgozni. [...] Közös a munka, a fáradtság – hogyné lenne közös a siker is!”⁴⁰

Az év egy jól ismert figura megújulását hozta: „lövő januárban új tévémaci mutatkozik be a nézőknek. A bábfigura most készült, s most forgatják a Pannónia Filmstúdióban – Foky Ottó rendezésében – az új kisfilmeket. A bábfigura tervezője Koós Iván. Az új maci jóval mozgékonyabb, ügyesebb lesz, mint elődje.”⁴¹ A tévémacival párhuzamosan egy másik emblematikus figura is megszületett: „A stúdió báb-műtermében Foky Ottó az Országos Egészségnevelési Intézet megbízásából »Makk Marci« címmel készíti új, az egészséges életmódra tanító gyermekfilmet.”⁴²

1978 decemberében kezdődött a *Varjúdombi mesék* forgatása. A különös esztétikájú, papírkivágásos animációs sorozat történeteit Tarbay Ede írta, a figurákat Heinzelmänn Emma tervezte, a rendező Foky Ottó volt.

1979-ben kezdődtek a *Misi Mókus kalandjai forgatásának* előkészítései. „A sorozat alkalmas arra, hogy később, csekély változtatással, egész műsort betöltő film formálódjék belőle és moziban is bemutatassák. Hasonlóképpen Foky Ottó tervezett *Misi mókusa*, amelyet Tersánszky Józsi Jenő művéből

36 Somos Ágnes: A gyerekek mellé guggolva. *Magyar Ifjúság*, 20. évf. 49. sz., 1976. december 3., 28. p.

37 Dósa István: Cannesi telefonjelentés – Folytatódik a Labirintus vitája. *Magyar Nemzet*, 1976. május 22., 4. p.

38 Somos Ágnes: A gyerekek mellé guggolva. *Magyar Ifjúság*, 20. évf. 49. sz., 1976. december 3., 28. p.

39 Gáti Péter: Kriszta születésnapja. *Új Tükör*, 20. évf. 51. sz., 1983. december 18., 3. p.

40 Kenedi Lia: A bábfilm amelyben... Gyufásdoboz az autó és tükör a tó. *Lobogó*, 19. évf. 32. sz., 1977. augusztus 11., 16. p.

41 *Új Tükör*, 14. évf. 40. sz., 1977. október 2., 43. p.

42 Új gyermekműsorok a tévében. *Veszprémi Napló*, 1977. november 26., 4. p.

Mészöly Miklós dolgozott át tizenhárom hétperces mese filmmé.⁴³ A megfilmesítés ötletéről így nyilatkozott: „Ennek több oka is van ... Először azért, mert Jutka lányom egyik kedvenc olvasmánya volt a könyv. Másodszor azért, mert tele van »filmese« lehetőségekkel, nagy kalandozásokkal, üldözéssel, és nem utolsósorban vidámsággal és szívrvel. Harmadszor pedig azért, mert a televízió gyermekosztályán felvetődött az ötlet: a mackók, a tapsifülesek és a kutyák-macskák után miért ne hozhatnánk közelebb a gyerekekhez olyan kedves kis állatfigurát, mint a mókus...⁴⁴ Elég különös, hogy a döntésben nem játszott szerepet az Állami Bábszínház 1952 óta műsoron tartott előadása. A forgatás tanulságait így foglalta össze: „a televíziós munkák, a sorozatok amolyan izmosító gyakorlatok. Talán egy kicsit kisebb felelősséggel lehet kipróbálni a dolgokat. Ugyanakkor nem szabad szint alatt dolgozni, hiszen ilyenkor szólunk a legtöbbeknek. Már az *Egy világhírű vadász emlékiratai* egyes epizódjainak, de még inkább a *Mir-Mur* 52 filmjének készítésekor rá kellett jöjjek arra, hogy nem vagyunk eléggé felkészültek az ilyen jellegű munkához. Nagyon jó szervezés, megfelelő konzerválás és a sajátos fogások ismerete szükséges ahhoz, hogy ne lányszódjék a filmekben, hogy rendelésre – és nagyon rövid idő alatt – készültek.”⁴⁵

A sorozatból 1984-ben meg is született a mozi-film-változat, amelyről Tarján Tamás így írt: „Tersánszky kópévidámsága, szokatlan szerkezetű mondatainak mindenkoribeli rebellisége nem költözött át a filmszalagra. »Olvadékonyabb« a látvány, mint a szöveg volt; didaktikusabb a bölcsesség, mint ahogy a könyvből szüremlett. Arra azonban jó lecke, hogy a személyesség, egyediség, sajátos szerűség jogaira figyelmeztessen.”⁴⁶ Ennek ellenére az alkotást a bemutató után 300 ezren látták. A *Babfilm*

sikere után azonban csendesebb évek következtek. 1982 februárjában aztán Foky Ottó tárgymozgatásos technikával operaparódiát kezdett forgatni. Miközben az év tavaszán megkapta a Kiváló Művész elismerést, új munkájáról így nyilatkozott: „A legújabb filmem, amelynek most fejeződtek be a zenei felvételei, egy régi fürdőszobában játszódik. A címe: *La desodora*. Spray-k, szappanok, szivacsok adnak elő egy olasz operát. Legközelebb a női, illetve a férfi ballábás cipő számkivettségét, végül pedig boldog egymásra találását szeretném megkomponálni. Sokat dolgozom, de már nem vagyok itt, a stúdióban egyedül. Nevelem az utódaimat; Czákó Ferencet, Zoltán Anikót, Robozi Lászlót.”⁴⁷ A Pethő Zsolt zenéjére készülő kompozíció „[s]zín pompás báliforgatag, káprázatos fények, csillogás, elegancia, mindez egy álomszerű fürdőszobában. Különös a vendégsereglet is: borotva- és hajszesz-üvegek, szappanok, tubusok, púdertartók és pamacsok. egy régi és új kozmetikumokat egyaránt tartó drogéria teljes árukészlete. A süngés-forgásból főhősök válnak ki, két flakon heves párbajt vív egymással, az intim spray mindenbe beleártja magát, a szivacs mindent megpróbál, hogy békítőleg lépjen föl... Operát látunk, hamisítatlan operazenére bonyolódik a cselekmény.” Foky konklúziója pedig: „Ez az igazi szépség ebben a műfajban, a mozdulás, a mozdítás gyönyöre: életet lehelünk szép és csúnya, de élettelen tárgyakra... kell-e ennél szebb?”⁴⁸

Foky Ottó egyik utolsó filmje a kevésbé jól sikerültek közé tartozott: „Tizenhét munkát láttam az elmúlt év magyar animációs film terméséből. Csalódást csak kettő kelte. A magyar bábfilm »nagy öregje« (58 éves), Foky Ottó »tanmesét« készített *Mackók, vigyázzatok!* címmel. Boncz Géza lapos szövegénél csak a figurák és jelenetek voltak ötletlenebbek.”⁴⁹

43 Zay László: A jövő rajzfilmjei. *Magyar Nemzet*, 1979. december 24., 15. p.

44 S. Á.: Legjobb a hazai mogyoró! *Pajtás*, 37. évf. 8. sz., 1982. február 25., 18. p.

45 A. G.: Folyóiratszema – *Kortárs, Fotóművészet, Filmkultúra*. *Magyar Nemzet*, 1979. május 4., 4. p.

46 Tarján Tamás: A saját szín joga. *Jelenkor*, 27. évf. 4. sz., 1984. április 1., 332. p.

47 Fazekas Ágnes: Babfilm, Bábfilm és a többiek – Opera a fürdőkádban. *Esti Hírlap*, 1982. május 6., 2. p.

48 (Józsa): Játszani kell! – Foky Ottó bábfilm-műhelyében. *Magyar Nemzet*, 1983. december 21., 5. p.

49 Józsa György Gábor: Sztárparádé – Az elmúlt év animációs filmjeiről. *Magyar Nemzet*, 1985. március 9., 9. p.

Foky Ottó (1927–2012)
kedvenc bábfiguráival

– írta Józsa György Gábor, a Magyar Nemzet filmkritikusa az 1984-es animációs film termését ismertetve. A nyolcvanas évek közepétől megritkulnak a Foky Ottóról szóló hírek. Ennek okát egy 1998-as interjúból tudjuk meg: „A filmszalagnak van egy sajátos illata. Olyan, mint egy csodálatos nő. Nem lehet elfelejteni. Ráadásul hirtelen hagytam abba. – Miért is? – Így kaphattam tisztességes

nyugdíjat. Ebben a szakmában egyébként nem divat nyugdíjasnak lenni. Ha mégis vállalja valaki, számolnia kell azzal, vége a pályájának. Olyan tárgyanimációt csináltam, amelyet Magyarországon senki. S amikor eljöttem a Pannónia Filmstúdióból, egy üveg borral búcsúztak tőlem.”⁵⁰ A 60. születésnapját újabb életműkiállítás köszöntötte, ezúttal a Vigadó Galériában. Tíz évvel később, a következő

50 Török Mónika: *Elrajzoltak. 168 óra*, 10. évf. 8. sz., 1998. február 10., 31. p.

hír jelent meg a *Magyar Nemzetben*: „A hetvenéves Foky Ottó hiába kilincsel forgatókönyveivel, nincs, aki a számos nagydíjat nyert animációs filmrendező ötleteinek megvalósulásához támogatást nyújtana. Jobb híján szőlőgyökerekből életképeket formáz.”⁵¹ 1999-ben az V. Kecskeméti Animációs Filmfesztiválon rendeztek kiállítást alkotásaiból. Ugyanebben az évben jelentette be, hogy Csukás Istvánnal a Süsü a sárkány történetéhez kapcsolódva megkezdik a *Süsü a sárkánygyerekek* című sorozat forgatását, amelynek bemutatására 2001-ben került sor. 2002-ben 75., 2007-ben 80. születésnapja alkalmából született néhány interjú, 2010-ben az ország több pontján bemutatták a *Mirr-murr és barátai* című tárlatát. 2012 szeptemberében, három hónappal 85. születésnapja

után már csak a nekrológok idézhették fel Foky Ottó pályáját.

„... tárgyakat mozgat, miközben értékes gondolatokat ad elő, tiszta érzelmekre apellál, s magára vállalja a világ gondját, azt sugallva a nézőknek, hogy e gondokban osztozzék ő is. Ha Foky Ottó művészetét animációnak nevezzük, a szó más fordítása is eszünkbe juthat: a lelkesítés, átleskésítés, meg-elevenítés, hiszen munkáinak javarésze lelkes emberszeretetéből fakad, és mindnyájunk föllekesítésére törekszik. Az utóbbi években ugyan szavaiba, s néha munkáiba is kicsi keserűség vegyült: úgy vélem, nem ő változott, csupán a körülmények, amelyeknek jobbításáért készítette s készíti filmjeit. Sok élettapasztalattal, bölcsességgel és örömmel. Egyszeresmind nézői örömeire is.”⁵²

OTTÓ FOKY'S CAREER

Ottó Foky (1927–2012) is an outstanding figure in the field of puppet animation. He began his studies at the College of Applied Arts, majoring in set design, but he learned puppet animation at Jiří Trnka in the Czech Republic. As early as 1957, we encounter his name as a puppet designer. Ottó Foky was active in puppet animation during the period when films began. Each phase of a movement was captured separately, frame by frame, and the illusion of movement appeared from running the film at 24 shots per second. Foky became known as a director in 1962. *Success* was the title of a film about the short-lived success of a person whose unfounded talent gets blown out of proportion. In the same year, *The Adventure of St. Gallen* and *The Grief of the King Who Never Was*, historical satires with almost 100 figures, were shot in eight locations. From 1965 on, he also made a wide range of experimental puppet films. His “paper puppet film,” *This is How We Shoot* is about the launch of the first Hungarian space rocket. *They Stole my Vitamins* is an object animation detective story. The main character of *Me, the Mouse* was a real little mouse. Foky's most successful and internationally acclaimed work is the 1975 *Scenes with Beans*, in which he evokes the everyday life of a bustling city using beans instead of puppets. Foky's name is associated with a number of successful series for children, such as *The Smallest Bunny* (1976), *Varjúdomb Tales* (1978) and *The Adventures of Misi the Squirrel* (1979). Foky was awarded the Munkácsy Prize in 1964, the Béla Balázs Prize in 1970, the Meritorious Artist of Hungary Award in 1977 and the Distinguished Artist of Hungary Award in 1982. Beginning in the mid-1980s, he received fewer and fewer opportunities for new projects. In fact, at the time of the change of regime, Hungarian puppet animation had almost ceased to exist.

51 A filmművész báránykákat farag. *Magyar Nemzet*, 1997. június 26., 1. p.

52 Z. L. (Zay László): Hihetetlen... *Magyar Nemzet*, 1987. június 16., 8. p.